

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО ПРАВА**

**«НАУКОВІ РОЗВІДКИ З
АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ПУБЛІЧНОГО ТА
ПРИВАТНОГО ПРАВА»**

Матеріали

IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
(Київ, 24 квітня 2021 року)

Київ – 2021

УДК 340.1

Наукові розвідки з актуальних проблем публічного та приватного права: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 24 квітня 2021 року) – Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021. – 222 с.

У матеріалах IV Всеукраїнської науково-практичної конференції висвітлено широкий спектр питань, пов'язаних із актуальними проблемами теорії і практики публічного та приватного права. На основі аналізу вітчизняного та міжнародного досвіду розглянуто шляхи вирішення завдань сьогодення у згаданих галузях, надано обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства.

Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції адресовано вченим, практикам, адвокатам, нотаріусам, аспірантам (ад'юнктам), слухачам магістратури, студентам вищих навчальних закладів, а також усім, хто цікавиться проблемами теорії та практики публічного та приватного права.

Матеріали подано в авторській редакції. Редакційна колегія не завжди поділяє висловлені позиції та не несе відповідальності за їх зміст

УДК 340.1

Толок А. С. <i>Забезпечення позову як спеціальні заходи з метою захисту права власності</i>	97
Нікітін Н. В. <i>Медичне право як частина цивільного права</i>	100
Власова Г. П. <i>Адвокатська таємниця: теорія і практика</i>	104
Баклан О. В. <i>Про державну присутність у публічно-приватному партнерстві у сфері вітчизняного підприємства</i>	108
Нашинець-Наумова А. Ю. <i>Кіберзлочинність. Нова кримінальна загроза</i>	111
Матвєєв П. С. <i>Юридична освіта в Україні – концептуальні засади правового забезпечення реалізації національної політики в умовах євроінтеграції</i>	115
Карвацький А. М. <i>Перспективи використання науково-методичних рекомендацій на початку досудового розслідування</i>	122
Буличева Н. А. <i>Інвестиційний паспорт територіальної громади як дієвий інструмент залучення додаткових коштів до місцевих бюджетів</i>	127
Хатнюк Н. С. <i>Правові засади надання приватної психіатричної та наркологічної допомоги</i>	131
Коваль Н. В. <i>Добре (належне) врядування у територіальній громаді</i>	136
Кравчук В. М. <i>Етика правосуддя: можливості розвитку та уніфікації</i>	140

Хатнюк Н. С.

професор кафедри публічного та приватного права
Факультет права та міжнародних відносин
Київський університет імені Бориса Грінченка,
доктор юридичних наук, доцент

ПРАВОВІ ЗАСАДИ НАДАННЯ ПРИВАТНОЇ ПСИХІАТРИЧНОЇ ТА НАРКОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Кожна людина має природне невід'ємне і непорушне право на охорону здоров'я. Суспільство і держава відповідальні перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я і збереження генофонду народу України, забезпечують пріоритетність охорони здоров'я в діяльності держави, поліпшення умов праці, навчання, побуту і відпочинку населення, розв'язання екологічних проблем, вдосконалення медичної допомоги і запровадження здорового способу життя. Основи законодавства України про охорону здоров'я визначають правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні, регулюють суспільні відносини у цій сфері з метою забезпечення гармонійного розвитку фізичних і духовних сил, високої працездатності і довголітнього активного життя громадян, усунення факторів, що шкідливо впливають на їх здоров'я, попередження і зниження захворюваності, інвалідності та смертності, поліпшення спадковості [1].

Конституцією України передбачено, що кожен українець має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування, при чому таке право гарантується громадянам безоплатно [2].

Медична допомога надається населенню професійно підготовленими медичними працівниками, діяльність яких спрямована на профілактику, діагностику та лікування у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами.

Медичне обслуговування здійснюється діяльністю закладів охорони здоров'я, реабілітаційних закладів, відділень, підрозділів, а також фізичних осіб - підприємців, які зареєстровані та одержали відповідну ліцензію у встановленому законом порядку, у сфері охорони здоров'я, що не обов'язково обмежується медичною допомогою та/або реабілітаційною допомогою, але безпосередньо пов'язана з їх наданням. Заклади охорони здоров'я, які є юридичною особою незалежно від форми власності та організаційно-правової форми або її відокремленим підрозділом, забезпечують медичне обслуговування населення та/або надання реабілітаційної допомоги на основі відповідної ліцензії та забезпечення професійної діяльності медичних (фармацевтичних) працівників і фахівців із реабілітації. Однак, умови надання медичної допомоги у державних чи комунальних закладах охорони здоров'я якісно відрізняються від умов надання медичної допомоги у приватних закладах.

У свою чергу психіатрична допомога – це комплекс спеціальних заходів, спрямованих на обстеження стану психічного здоров'я осіб, профілактику, діагностику психічних розладів, лікування, нагляд, догляд, медичну та психологічну реабілітацію осіб, які страждають на психічні розлади, у тому числі внаслідок вживання психоактивних речовин. Закладами з надання психіатричної допомоги є психіатричні, наркологічні чи інший спеціалізовані заклади охорони здоров'я, центри, відділення, кабінети тощо, інші заклади та установи будь-якої форми власності, діяльність яких пов'язана з наданням психіатричної допомоги.

Досліджуючи питання приватної психіатрії та наркології як виду підприємницької діяльності, ми можемо опиратися на правові засади здійснення приватної медичної практики як особливого виду господарської діяльності. Медична практика – це діяльність, пов'язана з комплексом спеціальних заходів, спрямованих на сприяння поліпшенню здоров'я, підвищення санітарної культури, запобігання захворюванням та інвалідності, на діагностику, допомогу особам з гострими і хронічними захворюваннями й реабілітацію хворих та інвалідів, що здійснюється особами, які мають спеціальну освіту [1].

Серед установ, які забезпечують охорону здоров'я в Україні існують санітарно-профілактичні, лікувально-профілактичні, фізкультурно-оздоровчі, санаторно-курортні, аптечні, науково-медичні та інші установи охорони здоров'я [3, с. 21]. Такі заклади створюють підприємства, установи та організації з різними формами власності, а також фізичні особи при наявності необхідної матеріально-технічної бази і кваліфікованих фахівців. Заклад охорони здоров'я здійснює свою діяльність на підставі статуту, що затверджується власником або уповноваженим ним органом [1].

Діяльність приватних медичних закладів здійснюється через утворені приватні (недержавні) клініки – лікувальні заклади, які відрізняються від лікувальних закладів державної та комунальної форми власності тільки тим, що медична допомога в приватних клініках надається на платній основі [4, с. 48].

В наш час в Україні існує значна кількість приватних закладів медичного обслуговування. До таких відносяться стоматологічні клініки, медичні заклади пластичної хірургії, гінекологічні установи, хірургічні та онкологічні медичні заклади, психіатричні клініки тощо.

Згідно з Переліком закладів охорони здоров'я, затвердженого Наказом Міністерства охорони здоров'я України, заклади з надання психіатричної допомоги відносяться до лікувально-профілактичних [5]. Проте незалежно від форми власності, вони виконують ті ж самі функції, що й державні, комунальні та відомчі медичні заклади. Тож приватні лікарні психіатричного та наркологічного спрямування переважно так само надають медичні послуги відповідного призначення громадянам, які отримують статус пацієнта. До їх компетенції входить:

- лікування наркоманії, алкоголізму, ігрових залежностей;
- кодування;

- лікування психічних розладів;
- консультації;
- реабілітації тощо.

Щодо державного управління приватних клінік психіатричного лікування, то він набагато жорсткіший. Проте, незважаючи на це, вимоги до недержавних клінік ставляться такі ж самі, що й до закладів державної чи комунальної власності [6, с.124].

Приватні психіатричні клініки, як і будь-які медичні заклади, повинні здійснювати свою діяльність на підставі ліцензії на відповідний вид медичної практики за умови виконання клініками кваліфікаційних, організаційних та інших спеціальних вимог, установлених ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з медичної практики [7].

Також повинні бути дотримані умови щодо наявності приміщень, що відповідають установленим санітарним нормам і правилам; наявності приладів, обладнання, оснащення відповідно до табеля, оснащення виробами медичного призначення лікувальних та діагностичних кабінетів, амбулаторно-поліклінічних закладів, стаціонарних відділень лікарень; укомплектованості працівниками (лікарями, провізорами, молодшими спеціалістами з медичною та фармацевтичною освітою) для провадження господарської діяльності з медичної практики; дотримання вимог щодо атестації медичних працівників та фармацевтичних працівників; проходження медичними та фармацевтичними працівниками обов'язкових медичних оглядів; наявності входу та умов для вільного доступу осіб з обмеженими фізичними можливостями [8].

Проте все ж таки законодавець визначає декілька обмежень щодо приватних клінік і видів медичної допомоги, які можуть надавати недержавні лікувальні заклади, а саме:

- приватні медичні заклади (зокрема психіатричного спрямування) не мають права видавати листки непрацездатності, хоча це є дуже важливим аспектом лікувального процесу [9];
- обмеження щодо використання лікарських засобів, що віднесені до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, діяльність з якими потребує отримання ліцензії, що дає право суб'єкту господарювання на здійснення зазначених у ньому видів діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів наркотичних засобів і психотропних речовин протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов [10].

В положеннях норм, що встановлюють ці обмеження, законодавець уточнює, що на вищезазначені дії мають право медичні заклади саме комунальної та державної власності. Законодавець встановлює відповідні вимоги та особливості в господарській діяльності недержавних психіатричних закладів.

Варто акцентувати увагу на тому, що у примусовому порядку госпіталізувати особу як до приватного так і до державного закладу з надання психіатричної допомоги без згоди фізичної особи неможливо. Якщо ми маємо

на увазі кримінальне провадження, то необхідно згадати «Правила застосування примусових заходів медичного характеру в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги», затвержені Наказом МОЗ України. Там зазначається, що стаціонарні види примусових заходів медичного характеру, тобто заходів, що застосовуються до осіб, які скоїли суспільно-небезпечне діяння для надання їм психіатричної допомоги, надаються у спеціальних закладах з надання психіатричної допомоги [9].

Законодавством передбачено офіційний «Перелік спеціальних закладів з надання психіатричної допомоги», до якого входять лише державні та комунальні заклади [10]. Таким чином, відповідно, примусово госпіталізувати фізичну особу, що скоїла суспільно-небезпечне діяння, до приватного закладу з надання психіатричних послуг – неможливо.

Законодавством прямо не заборонено надавати психіатричну допомогу в закладах приватної форми власності в примусовому порядку. Аналізуючи судову практику, ми знайшли твердження суду про те, що саме на державу покладається позитивний обов'язок створювати належні умови надання психіатричної допомоги громадянам, котрі її потребують [11]. Відповідно, суд надає перевагу державним закладам при примусовому поміщенні особи в психіатричний заклад. Але теоретично, зважаючи на те, що в законодавчій базі нема чітких дозволів чи заборон стосовно цього питання, ми можемо припустити, що особі в примусовому порядку можуть надати психіатричну допомогу в недержавному закладі, за клопотанням опікуна, піклувальника чи третіх осіб. Проте, в першу чергу, такий заклад повинен відповідати всім умовам в аспекті забезпечення такими примусовими заходами, що визначить суд, а також суду повинно бути запропоноване рішення з приводу того, хто буде спонсорувати таке лікування.

Отже, виходячи з досліджуваних правових засад, маємо зазначити, що приватна психіатрія і наркологія – це медична практика як вид підприємницької діяльності, що займається наданням відповідних послуг психічного та наркологічного призначення, поза установ державної і комунальної системи охорони здоров'я та в незалежному від них статусі, за кошти фізичних осіб або рахунок коштів підприємств, установ і організацій, в тому числі страхових медичних організацій, відповідно до укладених договорів.

Діяльність психіатричних приватних закладів, як і медичних приватних закладів в принципі, регулюється не профільним законодавством, по причині його відсутності, а законними і підзаконними актами, що регулюють окремі питання надання медичних психіатричних послуг. Відповідно до таких нормативно-правових актів приватний психіатричний заклад у питаннях організації та діяльності практично не відрізняється від державного чи комунального, але послуги, що надають лікувальні заклади приватної форми власності, повинні відповідати потребам споживачів. Тим не менш, декілька законодавчо закріплених обмежень у діяльності недержавних медичних закладів, перед державними, все-таки існує і вони створюють незручності для пацієнта як споживача таких медичних послуг. Тому ми вважаємо, що

законодавство у сфері надання приватних психіатричних та наркологічних послуг потребує редагування, задля забезпечення споживачам рівносильного вибору між безоплатними та платними медичними послугами.

Список використаних джерел:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4. ст. 19.
2. Конституція України від 28.06.1996р. Відомості Верховної Ради. 1996. №30. ст. 141.
3. Радиш Я. Ф. Державне управління охороною здоров'я в Україні: генезис, проблеми та шляхи реформування (Монографія): Передмова і загальна редакція: проф. Н.Р. Нижник. К.: Вид-во УАДУ, 2001. 360 с.
4. Господарське право України: підручник: За ред. В. М. Гайворонського, В. П. Жушмана: Х., 2005. 384 с.
5. Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я, лікарських, провізорських посад, посад молодших спеціалістів з фармацевтичною освітою, посад професіоналів у галузі охорони здоров'я та посад фахівців у галузі охорони здоров'я з у закладах охорони здоров'я: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 28.10.2002 р. № 385. Офіційний вісник України. № 46. стор. 131, ст. 2116, код акта 23614/2002.
6. Вінник О. М. Господарське право: Курс лекцій: К.: Атіка, 2005. – 624 с.
7. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015р. № 222-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 23. ст. 158.
8. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 березня 2016 р. № 285. Офіційний вісник України. 2016 р. № 30. стр. 18, ст. 1184, код акта 81591/2016.
9. Про затвердження Правил застосування примусових заходів медичного характеру в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 31.08.2017 № 992. Офіційний вісник України, 2017 р. № 98. стр. 169, ст. 3014, код акта 88198/2017.
10. Про затвердження Переліку спеціальних закладів з надання психіатричної допомоги: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 20.03.2018 № 516. URL: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-20032018--516-pro-zatverdzhennja-pereliku-specialnih-zakladiv-z-nadannja-psihiatrichnoi-dopomogi>.
11. Судове рішення по справі №607/19902/19 від 28.08.2019 Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83920897>.